

Investeren in Oude Meesters

De handelaren van Paris Tableau

Brussel mag zich in juni verheugen op de komst van Paris Tableau, de prestigieuze Parijse beurs van Oude Meesters. Met namen als Galerie Canesso, Kunsthandel P. de Boer en Colnaghi brengt zij het nieuws van de zalm qua oude schilderkunst. Wij spraken enkele van de exposanten aan en vernamen hun enthousiasme over de locatie – volgens Charles Beddington is Brussel beter gesitueerd dan Maastricht – en over de rijke verzamelingstraditie in België voor kunst en voor Oude Meesters in het bijzonder. Maar zijn zij ook zo enthousiast over de huidige kunstmarkt? En welke gevolgen ondervonden zij na de ontluisterende berichten over kunstvervalsingen?

TEKST: LIESBETH LANGOUCHE

Over één ding zijn ze het allemaal eens: vervalsingen zijn van alle tijden en hun aantal is niet spectaculair toegenomen. "Die Cranach van de Prins van Liechtenstein of de vervalste meubels in Versailles zijn erg 'high profile' en hebben daarom allicht wat meer aandacht gekregen dan ze verdienen", nuanceert **Tyr Baudouin Lowet de Wotrenge** (Galerie Lowet de Wotrenge, Antwerpen), "De handelaren die zonder te twijfelen 'meesterwerken' van Hals, Cranach en consorten aankochten zonder enige herkomstgeschiedenis of literatuurverwijzing, hebben zich allicht in hun enthousiasme laten meeslepen." "Laatst was ik

MAURIZIO CANESSO:

"De taak van de antiquair bestaat eruit onbekende schilderijen die uit privécollecties komen, te promoten en ervoor te zorgen dat ze naar waarde geschat worden. We zorgen ervoor dat deze schilderijen geëxposeerd worden en dat men erover praat, zodat ze hun terechte plaats in de geschiedenis verkrijgen."

Giuseppe Antonio Petrini (Carona, 1677-1755/1759), 'Een vrouwelijke en een mannelijke allegorie'. Olieverf op papier, 55,5 x 32,5 cm. Dit paar 'bozzetti' is een nieuwe aanwinst in het 'corpus' van gekende werken van Petrini. Ze zijn in zeer goede conditie en waren de voorstudies van een fresco dat Petrini realiseerde in één van de huizen van de familie d'Herwarth, een machtige familie van bankiers en diplomaten, in het Zwitserse kanton Vaud. Het huis zelf werd in 1896 afgebroken.

Prijsindicatie: € 110.000
Galerie Canesso, Parijs

toevallig bij mijn restaurator in Londen, die werkt voor een van de belangrijkste restauratieateliers daar. En die man heeft de bewuste Cranach gezien", vertelt

de Gentse antiquair **Jan Muller**, "Hij heeft het werk bestudeerd, en kon alleen toegeven dat het er gewoonweg perfect uitzag. Als je nagaat dat ze ook in het Louvre niet gezien hebben dat het om een vervalsing ging, spreekt dat in het voordeel van de antiquairs: die mensen hebben dat zelf niet geweten. Die vervalste stukken hadden wel geen prachtige provenance, wat gebruikelijk is voor dergelijke stukken. Maar technisch gezien zaten die zo

goed in elkaar dat je het met het blote oog niet kon waarnemen." Maar bovenal drukt Maurizio Canesso ons op het hart kritisch te blijven: "Op dit moment zijn het nog steeds geruchten zonder sluitende bewijzen. Zelfs het Louvre heeft zijn studie rond de Cranach van de prins van Liechtenstein nog niet gepubliceerd. Dus in afwachting van de resultaten van het laboratorium zijn we niet zeker dat het vervalsingen betreffen."

Claude-Joseph Vernet (1714 – 1789), Marinezicht bij maanlicht. Olieverf op doek, 101 x 138 cm. Gesigneerd en gedateerd op de ton rechtsonder: Joseph Vernet f. | Massila | 1754. Maurizio Nobile, Bologna-Parijs

Het leergeld van de antiquair
De laatste maanden werd dan ook meer dan eens de vraag opgeworpen of het oog van de kenner nog wel voldoende garantie is om echt van vals te onderscheiden. "Gedurende de 35 jaar dat ik in deze branche zit, inclusief 15 jaar in het departement Oude Meesters bij Christie's, ben ik slechts enkele werken tegengekomen waarvan het niet meteen duidelijk was dat ze vervalst waren", zegt **Charles Beddington** uit Londen. "In de 19e eeuw had je een grote productie van nep-middeleeuwse schilderijen, maar door hun stijl en materiaalgebruik zijn die makkelijk te herkennen. Actuele vervalsingen zijn echt een zeldzaamheid, en zijn gewoon ook bijzonder moeilijk te maken. Hedendaagse kunst namaken kost veel minder moeite aangezien de materialen zo voor het grijpen liggen, en ze verkopen bovendien veel makkelijker", voegt **Maurizio Canesso** hieraan toe (Galerie Canesso, Parijs). "Ik vind het nog steeds moeilijk te geloven dat ik een vals schilderij niet als zodanig zou herkennen, tenminste als ik de gelegenheid krijg om er goed naar te kijken en het te onderzoeken", vertelt **Peter de Boer** (Kunsthandel P. de Boer, Amsterdam), "Het is mij ook wel eens gebeurd dat ik een verkeerd schilderij kocht, maar

dat kwam omdat ik het niet goed genoeg had bekeken. Zodra we het thuis hadden en konden bekijken, bleek dat het niet goed was. In dat geval verkopen we het zeker niet als echt. Zoals een vroegere collega eens zei: 'Het is

Vincent Malo (Kamerijk, ca. 1605 - ca. 1650 Rome), 'De ontvoering van Helena', ca. 1625. Olieverf op paneel, 45 x 63 cm. Rechts onderaan gesigneerd VML F. Tyr Baudouin Lowet de Wotrenge: "Ik vond dit werk op een kleine Franse veiling als 'Vlaams anoniem' maar nam het mee omdat de compositie me enorm aansprak. Na reiniging bleek het een meesterwerk van Vincent Malo te zijn, in prachtige staat én gesigneerd. Het is een belangrijk stuk omdat het één van de weinige stukken uit zijn Antwerpse periode is, toen hij in het atelier van Rubens actief was, die met zekerheid aan hem kunnen worden toegeschreven. Het toont heel duidelijk de invloed van de meester op Malo's werk."

Prijsindicatie: € 130.000
Galerie Lowet de Wotrenge, Antwerpen

niet onmogelijk dat ik een fout maak, maar mijn klanten maken zeker geen fouten." Dergelijke vergissingen zijn jammer voor de antiquair, die mogelijk zijn investering niet meer volledig terugziet. "Dat is het leergeld dat we allemaal betalen", zegt **Jan Muller**, "Terwijl mijn vader vroeger in 4-5 landen kocht, koop ik door de mogelijkheden van het internet in wel 40 landen, maar het kunnen er ook 400 zijn. En ik ga heus niet voor elk schilderij naar New York, Barcelona of Lissabon, je kunt dat logistiek niet doen. Dus koop ik meer op foto. En doordat niet alle veilingzalen

even professioneel zijn en uitstekende foto's en conditierapporten geven, is het soms een berekend risico."

TYR BAUDOUIIN LOWET DE WOTRENGE:

"Men denkt vandaag al snel na één slechte veiling dat 'de markt in elkaar zakt', om bij een volgende, betere veiling te zeggen dat 'de markt weer opleeft'. Goede werken met een solide herkomst en in mooie staat zullen altijd een dankbare koper vinden."

Klaar voor gebruik

Twifelen ze dan toch aan hun deskundige oog, dan laten ze er de wetenschap op los. "Ik ben er als de dood voor een klant iets te verkopen dat niet is waar het zich voor voordoet", aldus **Tyr Baudouin Lowet de Wotrenge**, "Daarom werk ik altijd samen met ervaren restauratoren, die me bij de minste anomalie moeten waarschuwen. In dat geval doen we bijkomend beroep op

CHARLES BEDDINGTON: "Het lijkt me onrealistisch om meerdere beurzen te organiseren naar voorbeeld van Paris Tableau, maar ik vind het prachtig dat er een is."

Gaspar Butler (actief in Napels ca. 1720-1733), gezicht op Napels, gezien vanuit het Westen, met de rivier de Chiaia vanuit de Strada di Posillipo en de Vesuvius op de achtergrond. (Deel van een paar.) Op het andere doek is Napels gezien van op zee. Olieverf op doek, 57 x 147 cm. Tot voor kort was van Butler nog maar weinig werk bekend. Maar in de laatste dertig jaar wist Charles Beddington meer dan tien andere werken aan hem toe te schrijven, waarvan meerdere eerst aan andere en zelfs bekendere kunstenaars waren toegedicht. Charles Beddington: "Als 'expert' in Butler herkende ik in dit paar Napolitaanse zichten meteen de hand van Butler. Het zijn mijn meesterwerken en uitzonderlijk groot voor hem. Een veel kleinere versie van dit paar werd in 2011 in een Londense veilingzaal verkocht voor bijna £ 450.000. (€ 530.000)".

Prijsindicatie: € 380.000

Charles Beddington Limited, Londen

Bartolomeo Guidobono (Savona 1654-1709 Turijn), Stilleven met keukengerei, gevogelte, een slapende hond en citroenen. Olieverf op doek, 63 x 150 cm. Galerie Canesso, Parijs

technische labo's of universiteiten. Naast technisch onderzoek gaan we ook steeds te rade bij het desbetreffende comité of de juiste expert om na te gaan of het werk ook stilistisch 'klopt' en bij het oeuvre van de kunstenaar hoort." "Een pigmentanalyse, een IRR-onderzoek (*infraroodreflectografie, waarmee onder meer ondertekeningen opgespoord kunnen worden, n.v.d.r.*) of een dendrochronologisch onderzoek, al die technische mogelijkheden zijn vandaag ook veel makkelijker bereikbaar en minder duur dan vroeger", weet **Jan Muller**,

"Ook ik laat dit allemaal vaker doen. Niet naar aanleiding van de nieuwsberichten, maar gewoon omdat de mogelijkheden er zijn en omdat de klanten het verwachten." De expertise van de antiquair, de onderzoeken en de restauraties die hij laat uitvoeren, maken dan ook allemaal deel uit van het kostenplaatje. Daarom denken vele particulieren dat het goedkoper kopen is op veiling. "Bij veilingen gaat het er allemaal sneller aan toe, waardoor minder tijd is voor bijkomend onderzoek. Dus hierbij heb je soms gelukstrekkers of net risico's, afhankelijk

van hoe goed je kennis is. Een antiquair daarentegen levert volledig onderzochte en geresouteerde schilderijen, die klaar zijn om opgehangen te worden", aldus **Jorge Coll en Nicolas Cortés** (Colnaghi, Londen-Madrid). "Bijna al onze klanten kopen zowel op de veiling als bij verschillende handelaren", vertelt **Tyr Baudouin Lowet de Wotrenge**, "Voor doorgewinterde verzamelaars is dat ook logisch: ze kopen wat ze willen, waar ze het ook tegenkomen. Voor beginnende verzamelaars ligt dat naar mijn aanvoelen anders: een – soms

prijzige – vergissing is snel gemaakt, en de aansprakelijkheid van veilinghuizen laat soms te wensen over." "Bij de goede veilinghuizen, mocht je daar een vervalsing kopen, dan krijg je in principe je geld terug. Als je het kunt bewijzen uiteraard. Hetzelfde geldt trouwens voor antiquairs", vult **Jan Muller** aan.

Tendensen op de markt

"Zelf koop ik erg weinig op veilingen en put vooral uit mijn zeer goede netwerk van verzamelaars", vertelt **Maurizio Canesso**, "Ik hou de veilingen wel in het oog, maar komt pas in actie wanneer zich een echte buitenkans voordoet. Het interesseert me niet om iets te duur te kopen, om het dan nog duurder te verkopen." Ook voor **Colnaghi** zijn veilingen niet de belangrijkste voorraadbron: "Toen we Coll & Cortés in 2005 opstartten (*het Madrileense Coll & Cortés werd eind 2015 partner van het Londense Colnaghi, n.v.d.r.*), was een behoorlijk deel van onze stock afkomstig uit veilingen. Als je nu naar een grote veiling gaat, zie je zelden nog professionele handelaren. Dit betekent dat ons aanbod meer vanuit privécollecties komt, wat de galeriesector

alleen maar versterkt." Dit zien zij als een van de belangrijkste veranderingen van de laatste jaren. Voor **Peter de Boer** is het dit: "De markt van de 17e-eeuwse schilderij is nu anders dan 10-20 jaar geleden in die zin dat er schilderijen zijn die in waarde zijn gedaald, terwijl andere juist veel meer geld opbrengen. Zo worden er minder bloemstukken en landschappen gekocht, maar meer marines en portretten." Zowel **Maurizio Canesso**, **Tyr Baudouin Lowet de Wotrenge** als **Charles Beddington** ervaren de markt van Oude Meesters als een van de meest standvastige van alle. Maar **Jan Muller** ziet nog een andere evolutie: "Er zijn niet alleen heel veel antiquairs, ook hebben er zich de laatste tien jaar tal van grote investeerders als verzamelaar geïnteresseerd, die hun deel van de koek opeisen. Deze situatie is des te moeilijker omdat het aanbod van topstukken enorm gedaald is. En dat heeft dan weer te maken met het feit dat geld door de negatieve intrest niets meer opbrengt. Velen zien een mooi kunstwerk dat je generaties lang in de familie houdt dan ook als een vaste waarde en willen het niet verkopen. Eerlijk gezegd zou

JORGE COLL EN NICOLAS CORTÉS:

"Er is geen gebrek aan interesse voor historische kunst, en dit van mensen in alle leeftijden. Wij moeten er gewoon voor zorgen dat deze mensen zich welkom voelen en zich in deze markt willen verdiepen."

ik op dit ogenblik ook niet graag 10 miljoen op mijn rekening hebben staan. Want ik zou het waarschijnlijk niet op een goede manier 'op kunnen krijgen' aan kunst. Absolute toppers komen niet meer te koop, dat zie je ook op TEFAF. Maar dat betekent ook dat de mindere goden, de iets kleinere meesters, in waarde toenemen als vervanging van de groten. Neem bijvoorbeeld een Jan Gossaert, een relatief jonge Vlaamse Primitief. De laatste die verkocht werd, was voor € 5,5 miljoen (*op 9 december 2015, bij Sotheby's Londen n.v.d.r.*). Maar eenzelfde schilderij kon je in de jaren '90 nog kopen voor 10 miljoen Belgische frank (*circa € 250.000 n.v.d.r.*). Dus als je die prijsstijging bekijkt, spreken we over een vermenigvuldiging met twintig, en dat in nog geen der-

tig jaar tijd. Dat is gigantisch. Dat heb je niet met immobiliën of de beurs kunnen verdienen, en mogelijk zelfs niet met moderne kunst."

Ontwrichtende zoekmachines

Wat ook een grote invloed op de kunstmarkt heeft gehad, zijn zoekmachines als Artprice. **Jan Muller** legt uit: "Veel klanten van mij zijn veel slimmer dan vroeger omdat ze Artprice, Artnet en al die zoekrobots kennen. Maar het probleem is dat daar de goede en foute werken allemaal door elkaar staan. Want die sites zijn niet gemaakt door kunstkenner. Eigenlijk heeft dit alles de markt van de Romantiek om zeep geholpen: de mensen kijken naar Artnet en zien dat de tien laatste werken van een bepaalde schilder onverkocht zijn. Maar wat

Fernando Yáñez de la Almedina (Almedina, Ciudad Real, ca.1475-1536), Christus draagt zijn kruis, geflankeerd door zijn beulen. Olieverf op doek, 78 x 78 cm. Jorge Coll en Nicolas Cortés: "De ontdekking van dit schilderij was uitermate spannend daar het één van de belangrijkste toevoegingen aan het oeuvre van De la Almedina van de laatste jaren betreft. Hij was een van de grootste Spaanse schilders uit de vroege Renaissance. Dit schilderij is met name interessant omdat het dateert uit de periode dat hij in Italië werkte, waar hij sterk beïnvloed werd door Leonardo da Vinci. De compositie ervan refereert dan ook rechtstreeks aan een verloren kanton van Leonardo, waarvan de tekening in de Galleria dell'Accademia in Venetië bewaard wordt." **Prijsindicatie: € 500.000** Colnaghi (Londen-Madrid)

JAN MULLER:

"In mijn keuken hangt een werk van Pourbus, dat ik intussen niet meer wil verkopen. Van ontbijt tot avondmaal leef je met dat stuk, waardoor het een gezinslid wordt."

Pere Cabanes, de 'Artés Master' (Valencia, ca. 1472-1538), Spaans altaar met de voorstelling van de Dood van Maria, omringd door de twaalf apostelen. Onderaan drie panelen met De Aanbidding, De Verrijzenis van Christus en Pinksteren. Olieverf op paneel, 94 x 134 cm. Jan Muller: "Dit werk komt uit een Antwerpse collectie, en toen ik het kocht wist ik alleen dat het Spaans was en dat het rond 1500 te dateren was. Ondertussen hebben we onder meer de kunstenaar achterhaald en kunnen zien dat het qua conditie gewoon subliem is, er is niets aan gerestaureerd. Het is een heel internationaal stuk, dat museaal is, door zijn kwaliteit en door het verhaal."

Prijsindicatie: € 150.000
Jan Muller Antiques, Gent

ze niet beseffen, is dat daar dus ook valse bij zitten! En na een tijdje zakken dan ook de goede werken in prijs. Dat is integraal de fout van de niet-wetende particulier die denkt de markt te kunnen volgen." Een voorbeeld van zo'n schilder die hiervan het slachtoffer is, is Eugène

Verboeckhoven. **Jan Muller:** "Verboeckhoven is onze belangrijkste, bekendste Belgische animalier, maar wordt tegenwoordig compleet onderschat. In de 19e eeuw was hij de meest gekooperde en vervalste kunstenaar uit de Romantiek in België. Op

Marten van Valckenborg (Leuven, 1535-1612 Frankfurt), 'De bouw van de Toren van Babel'. Olieverf op paneel, 73 x 106 cm. gesigeneerd met monogram MVVF. Volgens Karel van Mander leerde Marten van Valckenborg landschappen schilderen in Mechelen. Nog steeds is hij vooral bekend om zijn landschappen, waaronder zijn diverse versies van de Toren van Babel, het Bijbelse verhaal over spraakverwarring. Mogelijk drukte Van Valckenborg hiermee de religieuze en politieke onrust uit die heerste in de periode waarin hij leefde.

Kunsthandel P. De Boer, Amsterdam

tien schilderijen die aangeboden worden wereldwijd op de markt, denk ik dat er acht vervalsingen zijn. Veilingen hebben die kennis niet altijd in huis en verkopen ze als een Verboeckhoven voor 1.000 of 2.000 euro. En dan zijn dat de resultaten die je vaak op Artprice ziet, met af en toe eens

PETER DE BOER: "Zoals een van mijn collega's ooit zei: 'Ik kan wel eens een fout maken, maar mijn klanten kunnen dat niet!'"

een werk dat verkocht werd voor € 50.000. Dat was dan wel een goede. Maar geef mij vanop de computer, zelfs zonder in het echt te zien, honderd schilderijen van de meester en doe er twee valse tussen: ik haal die daar uit. Zo goed ken ik hem."

Duurder dan TEFAF

Iedereen schaaft zich dan ook achter de woorden van **Charles Beddington**: "Het voordeel van het kopen bij een antiquair is niet alleen omdat deze een specialistische kennis heeft, terwijl veilinghuizen een zeer breed gebied beslaan, maar ook omdat de antiquair een persoonlijke investering te verliezen heeft." **Tyr Baudouin Lowet de Wotrenge**: "Ook merk ik op dat vandaag op de veiling soms prijzen worden betaald die je als handelaar nooit zelfs maar zou durven vragen. De redenering van velen dat men op de veiling altijd voordeliger af is dan bij een handelaar lijkt dus zeker niet altijd op te gaan." "Ook hangt het ervan af waar het verkocht wordt. Kijk naar het voorbeeld van die veiling in New York", haalt **Jan Muller** aan, "waarop die man te paard van

Johannes Bosschaert (Middelburg 1606-1629 Dordrecht), Vruchtenmand met insecten en een hagedis. Olieverf op paneel, 30 x 41 cm. Gesigeneerd en gedateerd rechtsonder: l. Bosschaert 1626. Costermans, Brussel

Rubens werd verkocht voor \$ 5 miljoen (*Sotheby's New York, 25-01, n.v.d.r.*). Een ander schilderij was er één van Adam de Coster, een Vlaamse caravaggist, die werd verkocht voor \$ 4-5 miljoen (*\$ 4.850.000 n.v.d.r.*). Uiteraard zijn

die werken zoveel waard, maar dat zijn prijzen die je zelfs niet kunt vragen op Brafa of TEFAF. Die veilingen hebben natuurlijk een veel groter budget voor publiciteit en bereiken de ganse wereld, maar halen verdorie betere

prijzen dan de antiquairs." Kopen op veilingen of bij de antiquair houdt allebei voordelen in, maar één ding is zeker: op Paris Tableau staan de tweëntwintig handelaren garant voor onberispelijke schilderijen, waarvan ze de meeste geheimen ontsluit hebben, en die u bij thuiskomst meteen aan de muur kunt hangen.

Paris Tableau Bruxelles

Sinds vorig jaar heeft Paris Tableau haar intiemere stek in het Palais Brongniart verlaten om zich onder de koepel van de – voortaan jaarlijks georganiseerde – Biennale des Antiquaires te nestelen. Voorlopig is nog niet beslist of ze zich hier ook weer van gaat losmaken. Maar een feit is dat de beurs haar oude gedaante weer aanneemt als kleiner, onafhankelijk salon, maar dan buiten Frankrijk. Voor deze internationale uitstap dacht de organisatie onder meer nog aan Milaan, om uiteindelijk te kiezen voor Brussel. Nu is dat niet zo verwonderlijk, gezien de centrale ligging van Brussel, die met Brafa op kop aantoont dat een hoogstaande beurs voor oude kunst hier werkt. Paris Tableau is echter een nichebeurs en richt zich specifiek op de schilderkunst van de Oude Meesters vanaf de Middeleeuwen tot 1900. De trouwe exposanten van de Parijse editie, zoals Didier Aaron, Galerie Canesso, De Jonckheere en Charles Beddington krijgen gezelschap van nieuwkomers Colnaghi, Ana Chiclana en drie Belgen: Galerie Costermans uit Brussel, Lowet de Wotrenge uit Anwerpen en Jan Muller uit Gent. Behalve de tweëntwintig exposanten, voorziet Paris Tableau naar goede gewoonte ook in een educatief onderdeel. De eerste activiteit is een conferentie-debat op 8 juni. Daarop gaan kunsthistorica Claire Leblanc (conservator van het Museum van Elsene) en econoom Hubert d'Ursel (voormalig algemeen directeur van Sotheby's België) met elkaar in gesprek over de plaats die de Oude Meesters innemen in een kunstmarkt die gedomineerd wordt door hedendaagse kunst. Eén van de vragen die ze zich stellen is of Oude Meesters geen betere investering zijn als men kijkt naar de ongebreidelde speculatie rond sommige actuele kunstenaars. Het tweede initiatief betreft de expositie over Jacques-Louis David (1748-1825). Na de val van het Eerste Franse Keizerrijk werd deze protagonist van het neoclassicisme in 1816 uit Frankrijk verbannen, waarna hij uitweek naar Brussel. Daar vestigde hij een nieuw atelier en leidde er leerlingen op, met François-Joseph Navez als de bekendste. Uiteindelijk zou David in Brussel sterven, en hij ligt dan ook begraven op de begraafplaats van Brussel, hoewel zijn hart overgebracht werd naar Père-Lachaise in Parijs. Voorwaar een mooi thema om de band tussen Parijs en Brussel in de verf te zetten!

MEER WETEN**Paris Tableau**

La Patinoire Royale
Brussel
www.paristableau.com
08-06 t/m 11-06

GRATIS NAAR PARIS TABLEAU

COLLECT deelt duotickets, eveneens geldig voor de vernissages, uit aan de 30 snelste lezers die een mailtje sturen naar collect@ips.be met als onderwerp 'Ticket Paris Tableau'. Vergeet uw volledig postadres er niet bij te zetten.